

3. Градова А.П. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой / Под ред. А.П. Градова, Б.И. Кузина. – СПб: Специальная литература, 1996. – 510 с.
4. Олейникова Е.А.. Основы экономической безопасности (государство, регион, предприятие, личность) / под ред. Е.А. Олейникова. – М. : ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1997. – 288 с.
5. Трухан О.Л. Наукова інтерпретація функцій стратегічного управління підприємствами/ О.Л. Трухан // Вісник Хмельницького національного університету. Серія: "Економічні науки": науковий журнал. – 2010. - № 1, Т.2. – С.29-35.
6. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: Підручник/ З.Є.Шершньова. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2004. — 699 с.

УДК: 636 (477)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА В УКРАЇНІ

Лихоній В.І., асистент

Полтавська державна аграрна академія

У статті розглянуто питання розвитку тваринництва України та визначено причини його кризового стану. Запропоновано деякі аспекти підвищення ефективності виробництва та шляхи стабілізації розвитку галузі.

In article discusses the development of livestock Ukraine and identified the causes of its crisis. Suggested some aspects of production efficiency and ways to stabilize the industry development.

Постановка проблеми. Економічна й політична стабільність держави та матеріальний добробут громадян значною мірою залежать від успішної роботи аграрного сектора України. Найважливішим чинником рівня соціального життя населення є рівень забезпечення його продовольством. Виробництво продуктів харчування в усі історичні часи було й залишається важливою проблемою світового масштабу. У її розв'язанні провідна роль належить тваринництву, але, на жаль, протягом останніх років спостерігається погіршення економічних показників галузі та повальний спад виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку та функціонування тваринницької галузі в Україні присвячені наукові дослідження вітчизняних вчених С.П. Азізова, В.І. Аранчій, В.І. Бойка, О.В. Мазуренка, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т. Саблука, І.С. Трончука та інших. Разом із тим, слід зазначити, що значна кількість питань, пов'язаних із ростом продуктивності галузі тваринництва та підвищенням її ефективності й надалі залишаються актуальними.

Постановка завдання. Метою статті є визначення проблем галузі тваринництва та розробка пропозицій щодо подальшого її розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тваринництво є провідною галуззю агропромислового сектора України, основним призначенням якої є забезпечення виробництва продуктів харчування тваринного походження в обсягах, які відповідають нормам продовольчої безпеки. Так, зокрема, вказано в Концепції Державної програми розвитку тваринництва на період до 2015 року. У Постанові Кабінету Міністрів України «Деякі питання

продовольчої безпеки» від 5 грудня 2007 р. № 1379 зазначено, що 55 % добового раціону повинно забезпечуватися саме за рахунок споживання продуктів тваринного походження. Однак розрахунки, проведені в 2008 році Міністерством економіки, свідчать, що за більшістю із запропонованих у вищезазначеному документі критеріїв продовольчої безпеки, Україна не досягає визначеного рівня. Так, за даними цього ж Міністерства, загальне споживання м'ясопродуктів у 2007 році становило лише 57% норми, молочних продуктів – 59%.

Незважаючи на сприятливі в нашій державі умови для розвитку галузі, обсяги виробництва тваринницької продукції з розрахунку на одну особу є значно нижчими порівняно з іншими країнами світу, і не відповідають раціональним нормам. Наприклад, у 2009 році в Україні обсяги виробництва м'яса (в забійній масі) на одну особу становили 42 кг, тоді як у Данії цей показник досягнув 345,6 кг, Ірландії – 196 кг, Нідерландах – 152,3 кг. Перехід до ринкових відносин і реформування економіки не дали очікуваних позитивних результатів, неабияку роль в цьому відіграли кризові явища, які мали місце в аграрному секторі.

Негативні зміни у виробництві основних видів тваринницької продукції є наслідком системних перетворень суспільно-економічних відносин на селі, коли були зруйновані великотоварні та спеціалізовані господарства. За рахунок галузі тваринництва вирішувалися усі виробничі питання: виплата заробітної плати, погашення кредитів, розрахунки за майнові паї тощо. Це призвело до зменшення продуктивної худоби у сільськогосподарських підприємствах, які були основними виробниками тваринницької продукції. Останніми роками скоротилося поголів'я всіх видів тварин і птиці, особливо в сільськогосподарських підприємствах. Низькими залишаються й показники економічної ефективності галузі (табл. 1).

Таблиця 1

**Рентабельність виробництва продукції тваринництва
в сільськогосподарських підприємствах, %**

Продукція	2007 р.	2008 р.	2009 р.
Молоко	13,8	4,1	1,4
М'ясо: ВРХ	-41,0	-24,1	-32,9
свиней	-27,6	0,3	12,1
овець та кіз	-46,4	-38,6	-31,8
птиці	-19,0	-11,3	-22,5
Яйця	9,1	13,0	13,1

Як свідчать дані таблиці 1, у 2007–2009 роках прибутковим було виробництво молока і яєць. У 2009 році рівень їх рентабельності становив відповідно 1,4 і 13,1%. Виробництво ж м'яса великої рогатої худоби, овець і птиці залишилися збитковими (-32,9%, -31,8%, -22,5% відповідно).

Стрімке скорочення чисельності худоби і обсягів виробництва тваринницької продукції зумовило ряд негативних наслідків: зменшилися обсяги споживання населенням молока і м'яса, що негативно впливає на продовольчу безпеку держави та здоров'я нації; переробні підприємства завантажені

менше ніж на третину від своєї проектної потужності; різко скоротилися обсяги внесення органічних добрив, що негативно позначається на родючості ґрунтів; сільське населення залишилося без роботи та гарантованого заробітку, що спричинило посилення соціальної напруги на селі.

Різкий спад обсягів й ефективності виробництва продукції тваринництва можна пояснити як економічною кризою, так і помилками, допущеними на макрорівні.

Міністерство аграрної політики спільно з науковцями розробило проєкт інноваційно-інвестиційної моделі розвитку тваринництва. Ним передбачено фінансову інвестиційну підтримку для запровадження нових продуктивних технологій з вирощування молодняка великої рогатої худоби, свиней та птиці, апробованих європейською та світовою практикою, та розвиток селекційно-племінної роботи.

У тваринництві важливою інноваційною продукцією є насамперед виведений високопродуктивний племінний молодняк як поліпшувач продуктивних якостей нинішніх порід і тварин нових порід і порідних груп. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. передбачає застосування сучасних інноваційних технологій у сільськогосподарському виробництві та переробці продукції шляхом розробки типових інвестиційних бізнес-проєктів у розрізі галузей з урахуванням технологічних та регіональних особливостей.

Для забезпечення стрімкого розвитку галузі необхідно вжити дієвих заходів, серед яких:

- обмеження імпорту продукції тваринництва, що дасть змогу створити умови для вітчизняного товаровиробника. Враховуючи обов'язки України перед СОТ, необхідно зробити більш жорсткішим контроль за якістю імпортованої продукції;

- надання державної фінансової допомоги великотоварним спеціалізованим підприємствам та бюджетної підтримки особистим селянським господарствам, що сприятиме підвищенню матеріальної зацікавленості товаровиробників у збільшенні виробництва. Важливим заходом має стати відновлення державних закупівель тваринницької продукції у сільськогосподарських товаровиробників і гарантування їм мінімальних закупівельних цін;

- створення повноцінної кормової бази, яка висуває необхідність відновлення роботи комбікормових заводів, приготування якісних комбікормів, у складі яких переважали б дешеві та ефективні добавки. Стійкість кормової бази повинна забезпечуватися на основі підвищення врожайності зернофуражних та інших культур, застосування прогресивних технологій їх заготівлі та переробки;

- вирішення на державному рівні питання якісного удосконалення поголів'я вітчизняних порід тварин та створення нових високопродуктивних порід та порідних груп. В першу чергу, для цього слід підвищити ефективність роботи відповідних організаційних структур;

- створення умов для підготовки висококваліфікованих кадрів масових професій на базі передових господарств чи шляхом організації спецкурсів при технікумах;

– удосконалення системи ціноутворення, яка повинна стимулювати зростання обсягів виробництва, зниження собівартості продукції й поліпшення її якості.

Висновки. Таким чином, відновлення та розвиток тваринництва – це не тільки самоціль аграрного сектора економіки, а й нагальна потреба сьогодення, оскільки для збалансованого харчування та підвищення працездатності населення продовольчі товари мають бути у широкому асортименті й високої якості. Це, в свою чергу, вимагає комплексного відродження тваринницької галузі, для забезпечення якого слід запровадити дієвий економічний механізм, що має ґрунтуватися на поєднанні державного регулювання й саморегулювання, застосуванні інноваційної продукції, досягненні збалансованості цінової, кредитної та податкової політики.

Література:

1. Азізов С.П. Деякі питання організації та підвищення ефективності тваринництва / С.П. Азізов // Економіка АПК. – 2011. – №4 – С. 12-15.
2. Бойко В.І. Ринок м'яса: світові тенденції регіонального розвитку виробництва / В.І. Бойко, Л.В. Мамчур // Економіка АПК. – 2011. – №1 – С. 145–148.
3. Мазуренко О.В. Тенденції розвитку тваринництва в Україні / О.В. Мазуренко // Економіка АПК. – 2011. – №8 – С. 16-21.
4. Петришин Л.П. Інноваційна діяльність у тваринництві / Л.П. Петришин, О.В. Шолудько // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. – 2008. – Вип. 2. – С. 39-47.
5. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку тваринництва на період до 2015 року» // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://new.minagro.gov.ua/ua/ministry/8944>.

УДК 65.011.47:631.1.034

ЧИННИКИ І ВАЖЕЛІ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Семенова Л.Ю. здобувач

Полтавська державна аграрна академія

У статті висвітлено основні внутрішні та зовнішні чинники під дією яких знаходяться сільськогосподарські підприємства. Визначено вплив чинників внутрішнього та зовнішнього середовища на конкурентоспроможність аграрних формувань в сучасних умовах.

In the article the basic internal are reflected and external factor under the action of which there are agricultural enterprises. Certainly influence of factors of internal and external environment is on the competitiveness of the agrarian formings in modern terms.

Постановка проблеми. У сучасних умовах діє значна кількість внутрішніх чинників, що впливають на фінансовий стан сільськогосподарських підприємств: національна структура активів, організація виробництва, використання ресурсів, а також рівень аналітичного забезпечення інформацією менеджменту.

Зовнішні умови, що не залежать від самого підприємства, а визначаються направленістю господарської політики держави, урядовими заходами по управлінню, співвідношенням початку децентралізації і централізації в загальній сис-